

עצמאות מדינית – השתמעויות הלכתיות

א: כיבוש – ירושה - ישיבה

1. **רמב"ן - השמטות הרמב"ם למנין המצוות, מצות עשה, ד':** שנצטוינו לרשת הארץ אשר נתן הא-ל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה...
2. **רבי יהושע מקוטנא - שו"ת ישועות מלכו, יורה דעה, סו:** גם לפי דעת הרמב"ן שחשב זאת למצות עשה, מ"מ בעיקר המצוה אינו אלא הירושה והישיבה כאדם העושה בתוך שלו, לכבוש א"י שתהיה תחת ירושתנו, לא על ביאה ריקנית של עתה.
3. **מגילת אסתר - שכחת העשין, מצוה ד':** ... ומה שאמר הרמב"ן שהחכמים אמרו כי כבוש הארץ היא מלחמת מצוה, זהו כאשר לא נהיה משועבדים לאומות...
4. **רבי צדוק הכהן מלובלין, דברי סופרים – יד:** מצות ישיבת ארץ ישראל - ... אין נקרא ישוב אלא בישיבה בשלוח... והיינו שהם אדוני הארץ... דוקא כדרך ישיבת הארץ בשלוח ובממשלה דזה נקרא ישיבה... ומשחרב ביהמ"ק אע"פ שלא גלו כולם ממנה, גם היושבים בה אין נקראין יושבי הארץ ואין להם ישיבה בה, מאחר שהם עבדים עלי' למלכי העמים המושלים שם כמונו בחו"ל, אין זה נקרא ישוב שיושבים בישיבה, רק גרות בעלמא, ולא מקיים 'וישבתם'.

ב: כל יושביה עליה

5. **ערכין לב ע"ב:** דתניא, משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה בטלו יובלות, שנאמר וקראתם דרור בארץ לכל יושביה, בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן; יכול היו עליה והן מעורבין, שבט בנימין ביהודה ושבט יהודה בבנימין, יהא יובל נוהג? תלמוד לומר לכל יושביה, בזמן שיושביה כתיקונן ולא בזמן שהן מעורבין.

6. **רמב"ם הלכות תרומות פ"א הכ"ו**: התרומה בזמן הזה ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהן שאין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד, ובזמן שכל ישראל שם שנאמר כי תבואו ביאת כולכם כשהיו בירושה ראשונה וכמו שהן עתידין לחזור בירושה שלישית, לא כשהיו בירושה שנייה שהיתה בימי עזרא שהיתה ביאת מקצתן ולפיכך לא חייבה אותן מן התורה, וכן יראה לי שהוא הדין במעשרות שאין חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם כתרומה.

7. **רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פ"י ה"ח**: משגלה שבת ראובן ושבת ג' וחצי שבת מנשה בטלו היובלות שנאמר וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה, והוא שלא יהיו מעורבבין שבת בשבת אלא כולן יושבים כתקן, בזמן שהיובל [נוהג בארץ] נוהג בחו"ל שנאמר יובל היא בכל מקום בין בפני הבית בין שלא בפני הבית.

8. **ספר הלכות ארץ ישראל פ"ב – הלכות חלה – סעיף י**: ... ואפילו היום אם תהיה עיר אחת בא"י מיוחדת לדירת ישראל והשדות מיוחדות לישראל ולא יהיה עליהם אימת גוי שיוכל לגרשם ממנה זו היא קדושתה וחייב במעשר דאורייתא.

9. **הרב רוזנטל, כרם ציון - אוצר התרומות, עמ' 3**: האם לאחר שחרור ארצנו חזרה העטרה ליושנה לגבי חיוב מצות הפרשת תרומות ומעשרות שיהיה חיובה מן התורה? [ושוב]: יש לחקור כיום הזה אחרי מלחמת ששת הימים שתליית נכבשו ע"י אחינו בני ישראל כמעט כל מרחבי הארץ כפי היעודים הגדולים האם חזרה העטרה למקומה לגבי חיוב תרומות ומעשרות מדאורייתא? [ציטוט ס' הלכות אר"י, הנ"ל - כוונת הדברים]: "ואפילו היום אם תהיה עיר אחת בא"י וכו' ולא יהיה עליהם אימת גוי שיוכל לגרשם ממנה" – "היינו ע"י כיבוש מלחמה". לכן, כיום הזה אחרי שבמלחמה שנכפתה עלינו זכינו בס"ד לכיבוש חלקי הארץ כמעט בכל אותם הגבולות הנרחבים שנתחמו ביעודי התורה ונתקיים מקרא שכתוב "ונכבשה הארץ" (במדבר ל"ב) ו"כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם לכם נתתיו" (יהושע א), א"כ דין כיבוש מלחמה יש כאן ויש על כן לדון מחדש בבעיא זו אם חזרה קדושת הארץ היינו הכבוש וחלוק ארץ ישראל ע"י יהושע בן נון...

10. **הרב ש' ישראלי, ארץ חמדה, א, עמ' קלה** [לאחר החלטת החלוקה של האו"ם]: ... התגלתה יד ה' על עמו בארצו - הוכרז על הקמת מדינת ישראל... זכינו שוב לעצמאות ישראלית בארץ ישראל, יש צורך עכשיו לברר באיזה מדה ישפיע הכבוש והעצמאות על חיובי המצוות התלויות בארץ... הכיבוש נעשה לצורך כל ישראל ולא בעבור שבט או חלק מסוים של האומה. עם ההכרה שמדינת ישראל אין גם רשות אחרים עלינו. תוספת למאמר [לאחר מלמת ששת הימים]: שבתי וראיתי שגם אופי הכיבוש של זמננו, למרות שאין בו לכאורה רק משום החלפת השלטון מבלי לנגוע בקנין הפרטי, יש לראותו ככיבוש לכל דיניו... הואיל וכן, תוקף כיבוש גם בזמננו, ככל תוקף הכיבוש שבזמן הקדום, ובכלל זה גם דיני קדושה התלויים בכיבוש, כשה נעשה בתור כיבוש רבים... ועדיין צ"ע בכל הנ"ל.

ג: צום החמישי בתקופת בית שני

11. **זכריה ח, יח-יט**: ויהי דבר ד' צבא-ות אלי לאמר. כה אמר ד' צבא-ות, צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים והאמת והשלום אהבו.

12. **מאירי ר"ה יח ע"ב**: ... ומ"מ באותו זמן [בית שני] לא היו יוצאים על אב שהרי לא היה בו תענית

13. **פירוש המשנה לרמב"ם, ראש השנה פ"א מ"ג**: ... ובבית שני... היו מתענין תשעה באב אף על פי שהוא מסור לרצונם מפני שהוכפלו בו צרות כמו שיתבאר בתעניות...

14. **שפת אמת, חידושים לר"ה יח ע"ב**: ... ונראה דמפרש [הרמב"ם] דהא דאמרין בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה היינו כשהמלכות ביד ישראל כדפירש"י, אבל כשהיו כפופין תחת יד אומות אפילו בזמן מקדש – רצו מתענין...

ד: מקרא מגילה לבני כפרים

15. **מגילה פ"א מ"א**: מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר... שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כיצד...

16. **מגילה ב ע"א**: גמרא... כולו אנשי כנסת הגדולה תקינו, היכא רמיזא? אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן, אמר קרא לקים את ימי הפרים האלה בזמניהם - זמנים הרבה תקנו להם... אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, זו דברי רבי עקיבא סתימתא דדריש זמן זמנם זמניהם, אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה. מיתבי, אמר רבי יהודה אימתי, בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן, אבל בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה... איכא דאמרי, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, זו דברי רבי עקיבא סתימתא, אבל חכמים אמרו בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. תניא נמי הכי, אמר רבי יהודה, אימתי - בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן, אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה.

17. **רש"י**: אבל בזמן הזה – ש... פסקו כל אלה וישראל נפרדו, ולא יגיעו שלוחי בית דין אצלם - הכל צופין למקרא מגילה ואומרים יום ארבעה עשר באדר קרינן המגילה, נשאר ל'אדר חמשה עשר יום וחמשה עשר של ניסן עושין פסח, ואם תקדים קריאתה יעשו פסח לסוף שלשים יום של קריאה, ונמצאו אוכלין חמץ בימים אחרונים של פסח.

18. **רבנו חננאל**: בזמן שהשנים כתיקנן - כלומר בזמן שאין שם שמד להתבלבל חשבון השנים, וישראל שרויין על אדמתם. אבל עתה אף על פי שבזמן הזה השנים כתיקנן, הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה... איכא דאמרי א"ר [יוחנן] זו המשנה דברי ר' עקיבא הן, אבל חכ"א בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה - האביונים מסתכלין בקריאת המגילה כי בעת קריאת המגילה מחלקין מעות פורים לעניים ומשלחין להן מתנות אין קורין אותה אלא בזמנה ביי"ד... והאי שאמר גאון ז"ל כך אנו שונין ומסתכנין, ופירש אם השנים כתיקנן שיכולין ישראל להעמיד דתותיהן ואין עליהן סכנה אין קורין אותה אלא בזמנה. אבל אנו כך שנינו...

19. **רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פ"א ה"ט**: במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום הכניסה בזמן שיש להם לישראל מלכות, אבל בזמן הזה אין קוראין אותה אלא בזמנה...

20. רמ"ל זק"ש, מילי דמרדכי, סימן ז, עמ' צז: ולפי השיטה הזו, יש מקום לדון בהחזרת עטרתם של הכפרים ליושנה, ולקרוא בהם את המגילה בימי הכניסה, כמקדם, ביום י"א, י"ב וי"ג באדר, מאחר שזכינו להחזרת מלכות ישראל לחלק גדול של ארצנו הקדושה, ושוב אין לנו מסתכנים בקיום התורה והמצוות.

ה: הרואה ערי יהודה בחורבן

21. מועד קטן כו ע"א; שו"ע או"ח תקסא, א: הרואה ערי יהודה בחורבן אומר ערי קדשך היו מדבר וקורע.

22. ב"י, שם: והאי ערי יהודה בחורבן דקאמר דהיינו שהן חרבות ואין בהן ישוב כלל אבל אם יש בהן ישוב אף על פי שהן בידי גויים היה נראה לכאורה דאין צריך לקרוע, ואפשר דכל שהן בידי גויים אף על פי שיש בהן ישוב בחורבן מיקרי וכן עיקר.

23. ב"ח, שם: ופשוט הוא דהאי ערי יהודה בחורבן דקאמר היינו אפילו יש שם ישוב כל שיד האומות שולטת עליו בחורבן מיקרי דהא מצפה שקרעו עליה היה שם ישוב עם רב מיהודים וכשדים אנשי מלחמה דעדיין לא ידעו הם שנהרג גדליה ואת כל היהודים אשר היו אתו במצפה ואף על פי כן קרעו בגדיהם מפני שהיתה נכבשת תחת יד מלך בבל.

24. משנה ברורה שם סק"ב: בחורבן - אפילו יושבין בהן ישראל כיון שהישמעאלים מושלים עליהם מקרי בחורבן.

25. הרב צבי יהודה קוק, הצופה י"ג בתמוז תשכ"ז: על אף שלגבי בית המקדש לא נאמר בדן הביטוי "בחורבנו" וניתן היה לטעון שלגבי לא תלויה הקריעה במי ששולט בו, אלא בעצם האבל על חורבנו הממשי ועל אי קיומו. בכל זאת האבילות האמיתית על בית המקדש היא בגלל יד הגויים השולטת בו, ואילו כיום אנו שולטים על הכותל ועל הר הבית (גם אם יש בו מסגד), והעיכובים להקמת בית הם עתה מצדנו – עיכובים הלכתיים ופוליטיים.

26. הרב שלמה גורן, הצופה י"ג באב תשכ"ז; משיב-מלחמה, ג, עמ' של: אין מקום בשעת שמחה עילאית כזאת שזכינו לה אחרי אלפיים שנה של חורבן, גלות ושואה, לערבב את התוגה

ואת האבל לתוך השמחה, שיחד עם ברכת "שהחיינו" נקרע קריעה על חורבן בית המקדש, במיוחד כאשר הקריעה נגרמת על ידי הראייה שלנו את הר הבית. וראייה זו שבאה עקב גאולת המקום ושחרורו, מביאה לנו שמחה על שזכינו לראות את הר הבית כשהוא בידינו. ממילא אין מקום לקרוע, בפרט כשצעד ראשון זה עשוי להביא בהמשכו לבנין בית המקדש על תילו. הלכך כאתחלתא דגאולה ממשית שגאלנו את הר הבית מצאנו סמוכין לוותר על חובת הקריעה, ובמקום זה לברך ברכת "שהחיינו".

27. [הרב ד"ר מרדכי פוגלמן, שו"ת בית מרדכי, א, סימן לג: ביום ז' בסיון תשכ"ז, בתום כנוס הרבנים הארצי בהיכל שלמה בירושלים, בקרתי יחד עם כמה רבנים אצל הכותל המערבי המשוחרר. מי שלא ראה את השמחה אצל הכותל, לא ראה שמחה מימיו. אלפים נהרו אל הכותל ופניהם זהרו מחדוה וגיל, התפללו בלהט ובשמחה והודו לאדון הנפלאות. בין החוגגים הנלהבים היו הרבה שקרעו קריעה כדינא דגמרא: הרואה בית המקדש בחורבנו אומר... וקורע. בראותי זאת פניתי לבני לויטי ואמרתי: עכשיו, אחרי הנצחון על אויבינו וצרינו שמעטים כמותו בדברי ימי עמנו, ואחרי שחרורה של ירושלים העתיקה ובה מקום המקדש והכותל המערבי אין לקרוע עוד בביקורינו אצל הכותל, אלא לברך ברכת "שהחיינו" בשם ומלכות! אמרתי ועשיתי מעשה. אמרתי זאת באופן ספונטני, ללא הכנות מוקדמות, בגל השמחה העילאית שאפפה אותנו בראותנו את הכותל, השריד היחידי של בית המקדש, המשוחרר מידי זרים ששלטו בו כאלף ותשע מאות שנה.]

ו: ברוך מציב גבול אלמנה

28. ברכות נח ע"ב; שו"ע או"ח רכד, י-יא: הרואה בתי ישראל בישובן אומר ברוך מציב גבול אלמנה.

29. ב"י, שם: והא דרואה בתי ישראל. נראה מדברי רש"י דקאי אבית המקדש שכתב מציב גבול אלמנה כגון בישוב בית שני, והרי"ף כתב הרואה בתי כנסיות ישראל, וקשה... ומיהו אפשר שהרי"ף מפרש דבתי אומות העולם לא בתי ע"ז קאמר דאהנהו מברך שנתן ארך אפים אל

בתי אומות העולם היינו בתים שמתכנסים בהם לדון בערכאות או להתייעץ... ובתי ישראל היינו בתי כנסיות ממש. ויותר נראה לומר דבתי ישראל בישובן היינו כשישראל מיושבים בלא שטן ולא פגע רע והכי מוכח... משמע דבתי ישראל בחורבן דקתני היינו בתי עשירי ישראל ובעלי צדקות ואם כן בתי ישראל בישובן דקתני כי האי גוונא נמי הוא כלומר בתי עשירי ישראל בתוקפן ובגבורתן. ומה שפירש רש"י ברוך מצבי גבול אלמנה כגון בישוב בית שני היינו לומר דאז שייך לומר מצבי גבול אלמנה וקודם שגלו בגלות בבל לא הוי מברכין הכי דלא הוה שייך לקרותם בשם אלמנה, ואפשר שאע"פ שישראל מיושבים בתוקף וגבורה בקצת מקומות אין מברכין עליהם א"כ היו בארץ ישראל ובזמן הבית, ונראה שזו היתה כוונת רש"י ג"כ במה שכתב כגון בישוב בית שני.

30. **משנה ברורה ס"ק יד**: בתי ישראל... ואפשר דוקא בא"י ובזמן בית שני קאמר אבל בזה"ז אפילו בא"י לא. ויש שמפרשים כונת רש"י דאפילו אם הם מיושבים עתה כמו בבית שני ג"כ מברכין. והרי"ף פ"י בתי ישראל בישובן היינו בתי כנסיות שמתפללין בתוכן וכן נהגו העולם שאין מברכין על שארי בתים כ"א על בהכ"נ כשרואה אותה ביפיה ובתיקונה. וכתב בא"ר דאין חילוק בין א"י לחו"ל ואפילו בזה"ז, ובפמ"ג מצדד דבזה"ז טוב לברך ברוך מצבי גבול אלמנה בלא שם ומלכות.

31. **שו"ת עשה לך רב ד', ה**: .. לא היה מקום לברך ברכה זו עד הקמת מדינה ישראלית... אבל כאשר זכינו לשלטון ישראל בארץ ישראל, ניתן לברך ברכה זאת... וכך נהג הרצי"ה הלכה למעשה.

32. **הרב ישכר תמר - עלי תמר, ירושלמי ברכות עמ' רפו**: ונ"ל פשוט שבזמננו שיש לנו מדינת ישראל, אף שהבית אינו בנוי דינו כבזמן בית שני, שהעיקר בזה שיש שלטון ישראל, והבית יוסף כיון בזה שאמר אבל בזמן הזה לא, מפני שבימיו בארץ ישראל היה שלטון הערבי מציק, וכן נראה מלשון רש"י כגון בישוב בית שני.

ז: הלל ביום העצמאות

33. **מגילה יד ע"א**: מאי דרוש, אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה - ממיתה לחיים לא כל שכן? אי הכי הלל נמי נימא! לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ. יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה? כדתניא, עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר קרייתא זו הלילא; רבא אמר, בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש? אכתי עבדי אחשורוש אנן.

34. **שו"ת קול מבשר, א, כא**: ויפה כיוונו המנהיגים שקבעו את היום הזה דווקא, אשר בו היה עיקר הנס שיצאנו מעבדות לחירות על ידי הכרזת העצמאות. ואלמלא נעשית ההכרזה באותו היום והיתה נדחית ליום אחר, אז היינו מאחרים את המועד ולא היינו משיגים את ההכרה וההסכמה של המעצמות הגדולות שבאומות, כידוע. ונס זה משך אחריו גם את הנס השני של ההצלה ממוות לחיים, הן במלחמתנו נגד הערביים בארץ ישראל, והן הצלת יהודי הגולה מיד אויביהם במקומות מגוריהם שעלו לארץ ישראל, ובא על ידי כך הנס השלישי של קיבוץ גלויות.

35. **הרב שמואל כץ, ספר הרבנות הראשית, ב עמ' 841, הערה 33**: הרב אושפיזאי העיד שדעת הרבנים הראשיים, הרב הרצוג והרב עוזיאל, שמיד אחר קום המדינה היה ראוי לומר הלל בברכה, אלא שמפני שנמסרה להם התנגדותם התקיפה של החזו"א ועוד רבנים, לא רצו להרבות במחלוקת ונמנעו מלקבוע לאומרו בברכה. שם עמ' 890 הערה 6: הרב זוין אמר שם, שזו בכיה לדורות, שבגלל התערבות מבחוץ, של רבנים שאינם חברים במועצת הרבנות הראשית, לא פסקו מיד בעת קום המדינה לומר הלל עם ברכה. הרב שאר ישוב - על אביו הנזיר: סבר שיש לומר הלל בברכה, ואחר שדעתו לא התקבלה לא ברך, והסביר: חסר לי היוצונוני של הרבנות הראשית.

36. **החלטת מועצת הרבנות הראשית לישראל [ברוב דעות] - כ"ה בניסן תשל"ד**: לומר בתפילת שחרית של יום העצמאות הלל שלם בברכה.

*

37. הרב שאול ישראלי - זה היום עשה ה': אין ספק שעצמאות מדינית של עם ישראל בארץ ישראל היא אחת ההבטחות העיקריות שבתורה: "ואשבור מוטות עולכם, ואולך אתכם קוממיות" (ויקרא כו, יג)... אך האם יש בעצמאות ישראל גם ערך דתי? האם מלבד הברכה שישנה בעצמאות מדינית, בהיותנו בלתי תלויים בשרירות ליבם או חסדם של שליטי נכר ועמי נכר, יש בזה גם יעוד? השאלה היא חריפה במיוחד אם ניתן להתגורר בארצות בעלות משטרים דמוקרטיים וכלכלה יציבה, באופן שניתן לחיות ברווחה ובאין מפריע לקיים מצוות התורה בתור יחיד, ואף לקיים חיים קהילתיים. כי אז יש שהעצמאות המדינית אינה מוסיפה כלום; הן ניתן לייסד ישיבות ולהרבות תורה, ואף לפתח מוסדות חסד וצדקה, וכן אין בעיית כשרות, שבת וכיו"ב מעיקות, וניתן להסתדר איתן, ואולי אף ביתר הידור... מכל שכן, אם העצמאות המדינית כרוכה בקשיים, ואף במלחמות, שגם אם נגמרות בניצחון, הרי אין להימלט מאובדן נפשות. האם כל זה כדאי? עוסקים בזה אנשי פוליטיקה והמפלגות הציוניות. התשובה העיקרית בזה היא, שבאין עצמאות אין ביטחון לקיומנו. הרגשות האנטישמים קיימים, והם פועלים, אם בגלוי ואם בסתר, וזה עלול להתפרץ בכל שעה. וכהוכחה, קיימת השואה אשר השמידה כשליש מעמנו. ואילו היתה קיימת מדינה בפרוץ מלחמת העולם השנייה, כי אז אין ספק שלא היתה השואה מגיעה לממדים כאלה. זוהי אמנם תשובה, אבל ניתן להתווכח בזה. ולא נאריך בזה את הדיבור. ישנה גם תשובה נוספת, שבתנאי הרווחה שבהם חי כיום חלק חשוב מהתפוצה היהודית בעולם, הוא נתון לסכנת טמיעה והתבוללות. בענין זה, דוקא זכרון אימי השואה ואי הבהירות של המצב לעתיד מהווה מאיץ להתבוללות, וזה נוסף לתנאי הרווחה, שבהם חיים כיום הזה. אף זוהי תשובה, אך גם זו אינה תשובה ניצחת. שכן יאמר האומר החי חיי תורה ומצוות הנותן לילדיו חינוך יהודי נאמן ואשר חי גם בסביבה יהודית בחו"ל: שומר תורה, הוא מחוסן במידה רבה מבלי פחד התבוללות וטמיעה. ואם אמנם גם כאן ניתן להתווכח, אך התשובה אינה חד-משמעית. אחרת היא גישתו של מרן הרב זצ"ל למדינה ישראלית ועצמאות מדינית. הוא בא להעמיד אותנו על התוכן הדתי

שיש במדינה, שאם אמנם בתור יחידים אפשר לקיים את התורה בכל מקום שהוא, וגם בכל תנאים שהם, העם בתור עם, יש לו תפקיד יותר נרחב, ואותו לא ניתן לקיים אלא בתנאים של מדינה עצמאית.

38. הרב י"ד סולובייצ'יק, 'חמש דרשות': אין אנו גורסים ציונות פלוס דת, או ציונות דתית. לגבינו קיים רק שם עצם אחד ומיוחד - תורה. ארץ ישראל קדושה היא ויקרה, מפני שהתורה קידשה אותה ומפני שעתיד התורה קשור בה... אם מדינת ישראל הינה חלק מכריתת הברית האלקית עם אברהם, חלק מהגורל המסתורי של 'גר ותושב אנכי עמכם', אם מדינת ישראל תהיה טבעת בשרשרת הזהב של המסורה היהודית, אם היא סוללת את הדרך לאחרית הימים, כל הקרבנות כדאיים, כל המזבחות שבנינו כדי לייסד את מדינת ישראל קדושים ויקרים... אולם אם מדינת ישראל תיהפך לממלכה חילונית, ללא תורה, ללא קדושה, ללא שבת, ללא חינוך דתי, ללא טהרת המשפחה; מדינה בה נשחק הייחוד היהודי - המחיר שאנו משלמים עבורה בדם ודמעות גדול יותר מדי... אינני יכול להסביר את חשיבותה לא לנכרים ולא ליהודים. בתור תושבים יכולים אנו לחיות די טוב בגלות. שלטון ישראלי הוא עניין גדול, בהיותו קשור לקדושה - קדושה ומלכות. אולם שלטון בשר ודם לשם מלכות, מדינה לשם ראש הממשלה, ואפילו לשם חברים דתיים בממשלה - אין לזה כל ערך... רק עם הספר יכולים אנו להמשיך הלאה את עבודתנו, גם בארץ ישראל וגם בגולה...

39. תשאלוני: מהו היחס של האורתודוכסיה למדינת ישראל? אינני יכול לדבר בשם כולה; כעת אני מדבר בשמי, אך דומני כי רבים יסכימו אתי. בוודאי שיחסנו הוא חיובי; האם אפשר להיות אחרת? איזה יהודי, מאמין, יכול להיות נגד ישראל? הבה נקבע באופן פשוט: הקב"ה יצר את מדינת ישראל. האם יכול בשר ודם להתחצף ולהתנגד למדינה? מכריי, תלמידיי, יודעים היטב את השקפתי בנידון. אולם המדינה היא רק גדה אחת מנהר; הנהר של הקיום היהודי יש לו גדה שניה; מעבר לגדה ההיא עומדים דורות של חכמי המסורה, דורות שחישלו את קיום הגבורה שלנו, את מידת הגבורה; דורות שקידשו בדמם את קיומנו. עם אותם דורות מעבר הנהר אנו מאוחדים. מאותם הדורות יונקים שורשי חיותנו. לאותם הדורות שעומדים בעבר הנהר שייכת נשמתנו, לבנו. בכל לבנו מעריכים אנו את המדינה, מתפללים לשלומה, שולחים אליה את בנינו ועומדים מאוחדים להגן עליה. אבל אין היא הטוב העליון. האידיאל העליון ביותר שלנו הוא השקפת

העולם שלנו; יסוד היסודות של קיומנו הוא אותו עבר הנהר המסמל את האומה בעימות שלה עם בורא העולם ועם דרך החיים המיוחד שלה. לפעמים תכופות מתפלל אני שיעלה בידינו לבנות את הגשר הפלאי בין עבר הנהר המדיני-מלכותי, שבו נמצאת המדינה, ועבר הנהר הרוחני-מיטפיסי, שם האומה מתייחסת עם בוראה. לו תפילה זו היתה מתקבלת, היתה הקדושה של אותו עבר הנהר המיסתי אופפת את המדינה, ושני עברי הנהר היו משתפכים לקיום היסטורי-דתי נהדר אחד... מה חידשנו במצות יישוב ארץ ישראל? ראשית, היינו הראשונים שהסברנו, שבהקמת המדינה חשיבות הלכתית, מאחר שבאמצעותה נוכל לקיים את המצווה של ירושה וישיבה. אמרנו, מצוה זו מתקיימת לא רק בבניינה המשקי של הארץ, אלא גם על ידי ריבונותנו בה.

40. קיומה של מדינת ישראל והעובדה שיהודים ולא אנגלים קובעים את העליה; כי יהודים, ולא ערבים, הינם הבעלים המדיניים בארץ וקיימת ממשלה יהודית, משטרה וצבא - הרי זה קיומה הגדול ביותר של מצות יישוב ארץ ישראל. אל נשכח, כי מצוה זו נובעת מגזירת הכתוב: 'והורשתם את הארץ וישבתם בה', והיא-היא ירושה וישיבה. ירושה - פירושה כיבוש, שלטון ממלכתי. ישיבה משמעה שיקום כלכלי. שני הפעלים הללו מייצגים שני היסודות של המצוה.

41. רמב"ן כבר ניסח את האמת, שריבונות מדינית בארץ ישראל היא מיסודות של ירושה וישיבה. 'שנצטוונו לרשת את הארץ אשר נתן האל לאבותינו וכו' ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה. ואני אומר כי הוא ממצות עשה היא שנצטוונו לרשת הארץ ולשבת בה'. אי אפשר לפרש אחרת דברי הרמב"ן, תנועתנו הבינה זאת ואישרה קיום המדינה כערך יסודי דתי במערך הערכים שלנו...

42. נכון, לא תמיד הננו שבעים רצון ממעשים ותכסיסים מסויימים של הממשלה. אך אין זה גורע מחשיבותה של מדינת ישראל כמכשיר של הגשמת ירושת הארץ. הננו יודעים שהממשלה אינה המדינה עצמה; ממשלה באה וממשלה הולכת, מושל הולך, מושל בא, הארץ והמדינה - אנו מקוים להקב"ה - לעולם עומדת!